

ЛЕНИН ТУУЫ

ҚКП СОЛТУСТІК ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСТЫҚ КОМИТЕТІНІҢ, ЕҢБЕКШІЛЕР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛЫСТЫҚ СОВЕТІНІҢ және ҚКП ПЕТРОПАВЛ ҚАЛАЛЫҚ КОМИТЕТІНІҢ ГАЗЕТІ

№ 218 (9280) | 1953 жылғы 30 октябрь Жұма | Шығуына 34 жыл
жеке саны 20 тыйын.

Товар айналымын онан әрі өрістету және мемлекеттік, кооперативтік, колхоздық сауданы ұйымдастыру ісін жақсарту шаралары туралы

ССРО Сауда министрі А. И. МИКОЯН жолдастың сауда қызметкерлерінің 1953 жылғы 17 октябрьде болған Бүкілодақтық кеңесінде жасаған баяндамасы

Жолдастар, біздің кеңесіміз даңқты уақытта өтіп отыр.

Көзір жұрттың бәрі — қалаларда да, дөреңгиде де біздің еліміздің коммунизмге қарай алға басу доғалығының жаңа кезеңінде, социалистік құрылыстың бұдан бұрынғы бүкіл барысын әзірлеген кезеңде тұрғанын сезін- біліп, түсініп отыр. Коммунистік партия мен Совет мемлекетінің ең бірінші қамқорлығы және өле маңызды міндеті халықтың тұрмыс дәрежесін өрқашан қажымай-талмай үдіксіз арттырып отыру, әрбір кезеңде халықтың материалдық және мәдени тілектерін мүмкін болғанына толық қанағаттандырып отыру болды.

Октябрь революциясынан бері біздің еліміз үлкен жолдан өтті; күйзелген мұнда — нашар өркендеген және артта қалған өнеркәсіпке, мешеу ауыл шаруашылығына ие болып, халық бұқарасының басым көпшілігінің тұтыну дәрежесі қайырынылық қалыпта болған жағдайда, — біздің еліміз өзінің экономикасын бірде-бір мемлекеттің өзінің бірде-бір даму дәуірінде көріп-білмеген қарқынымен өркендетті.

Біздің елімізде Совет өкметі орнағаннан бергі 35 жылдың ішінде 15 жылдай уақыт соғыс жылдарында және империалистік соғыстан, азамат соғысынан кейін және Ұлы Отан соғысынан кейін халық шаруашылығын қалпына келтіруде өткендігін есепке алмауға болмайды ғой.

1913 жылдың дәрежесі шамамен алғанда қалпына келтірілген 1924/25 жылдан бастап 1953 жылға дейін, яғни өткен 30 жылдай уақыттың ішінде өнеркәсіптің өнімі 29 есе артты, соның өзінде бұл өсудің 70 проценттен артығы өндіріс құралдары өндірісінің молаяуы есебінен артты. Соңғы 12 жылдың ішінде ғана, 1940 жылдан 1952 жылға дейін ССРО-да өнеркәсіп өнімі біздің халық шаруашылығымызға ауыр зардабын тигізген Отан соғысының осы дәуір ішінде болғанына қарамастан, 2.3 есе артты.

Көзір шетелдердегі біздің достарымыз таға емес, достардың қатарына қосуға

рын, халықты азық-түлікпен, ал жеңіл және тамақ өнеркәсібін шикізатпен жабдықтаушы ауыл шаруашылығын онан әрі өркендетіп, өрлетуге қамқорлық істеуге тиісіміз.

Быйыл сентябрьдің бас кезінде Коммунистік партияның Орталық Комитетінің Пленумы болғандығы жарияланған материалдардан мәлім. Пленум Совет Одағының ауыл шаруашылығын онан әрі өркендету шаралары туралы Хрушев жолдастың баяндамасын тыңдап, бұл мәселе жөнінде қаулы алды, бұл қаулының біздің елімізді өркендету үшін тарихи маңызы бар.

Баяндамада және СОКП Орталық Комитеті Пленумының Қаулысында көзіргі уақытта біздің ауыл шаруашылығымыз, әсіресе мал шаруашылығы қандай жағдайда екені, ешқандай болусыз, дұрыс бағаланған. Мал шаруашылығы мен егіншіліктегі көзіргі нәтижелер бізді қанағаттандыра алмайтыны, колхоз құрылысының орасан мол мүмкіндіктері жеткіліксіз пайдаланылып отырғандығы көрсетілген.

Ауыл шаруашылығы саласында Пленум белгілеген шараларының күнбе-күндік емес, қайта түбірлі сыйпаты бар. Бұл — біздің партиямыздың шаруашылық саясатындағы негізгі буын, осыны қолға алып біз бүкіл экономикамызды жаңадан тез өрлету ісін жүзеге асыра аламыз және жүзеге асыруға тиістіміз, жұмысшы табының, колхозшы шаруалардың, біздің бүкіл халқымыздың тұрмыс дәрежесін батыл арттыра аламыз және арттыруға тиістіміз, капитализмге қарсы берік қамал ретінде, коммунизмге қарай табыспен алға басудың мықты негізі ретінде, социалистік қала мен колхоз дөреңгесінің арасындағы одақты бұрыңғыдан да әрі нығайта аламыз және нығайтуға тиістіміз.

Жалпыра мәлім, Пленум мал шаруашылығын жайына және оны онан әрі өркендету шараларына айрықша көңіл бөлді, мұның халықты жабдықтау үшін құнды тамақ заттарын — ет пен ет өнімдерін өткізуге қажетті.

зор екенін мынадай факт дәлелдейді. Маленков жолдас Жоғарғы Советтің бесінші сессиясында сөйлеген сөзінде былығы жылы саудаға 1953 жылдың апрель — декабрь айларында халыққа сату үшін бастапқыда бөлінген 312 миллиард сомдық товардың үстіне қосымша 32 миллиард сомның товары түсетіндігін айтты. Екі айдан азына артық уақыт өтті, осы уақыттың ішінде ССРО Министрлер Советі мен СОКП Орталық Комитеті халыққа сату үшін бұрынғының үстіне қосымша 5,2 миллиард сомның товарын таба білді. Сонымен, халыққа сату үшін қосымша 37,2 миллиард сомның товары келіп түседі. Сонымен мықтап өрлеу ісі быйылғы жылдың өзінде-ақ басталды.

Большевиктердің сөзі мен ісінде айырма болмайды. Быйылғы жылдың өткен айларының ішінде біздің Үкметіміз бір-сыбыра маңызды шаралар істеді, бұл шаралар халық бұқарасының әл-ауқат дәрежесін тез арттыру, ең алдымен олардың сатып алу қаблетін көтеру бағытында быйылғы жылдың өзінде-ақ бірнеше ірі қадамдар істеуге мүмкіндік берді.

Біріншіден, быйылғы жылы көпшілік тұтынатын товарларға мемлекеттік және кооперативтік сауда бөлшек сауда бағасы жыл есебімен алғанда өткен жылғы 24 миллиард сомның орнына быйылғы жылы 46 миллиард сом арзандатылды. Мұның мәнісі — халықтың сатып алу қаблеті осы негіздің есебінен ғана 22 миллиард сом артты деген сөз.

Екіншіден, быйылғы жылы заемға жазылу өткен жылғымен салыстырғанда 16 миллиард сом кемітті.

Үшіншіден, ауыл шаруашылық салығының кемітілуі және дайындау бағасының арттырылуы, ауыл шаруашылығы саласындағы басқа да шаралар совет халқына быйылғы жылы қосымша 13 миллиард сомнан астам кіріс береді.

Демек, жоғарыда айтылған шаралардың есебінен ғана халықтың сатып алу қаблеті быйылғы жылы бұрынғыға қосымша ондаған миллиард сомдап артты. Совет Одағы еңбекшілерінің материалдық әл-ауқат дәрежесі бұрын болып көр-

Совет Одағының еңбекшілері! Партия мен Үкметтің жұмысшы табының, колхозшы шаруалардың, біздің бүкіл халқымыздың тұрмыс дәрежесін мейлінше арттыруға бағытталған саясатын жүзеге асыруды қамтамасыз етейік! Халық тұтынатын товарлардың өндірісін жедел арттырайық!

(СОКП Орталық Комитетінің Ұлы Октябрьдің 36 жылдығына арнаған ұрандарынан).

лы 3 миллион тонна өндіреді; қолбаса тағамдары 1955 жылы — 850 мың тонна, ал 1956 жылы 1 миллион тонна болады.

Балық 1955 жылы 32 миллион центнердей, ал 1956 жылы 36 миллион центнер өндіріледі. Майшабақтың бір өзі 1956 жылы 8 миллион центнердей өндіріледі. Көзір біздің елімізде балық пен балық өнімдерінің жеткізуді жөнінде көптеген шарымдар бар, соңғы уақытта балық азайып кетті, ал бұрын балық көп еді-міс дегенді айтады. Бұл мүддем дұрыс емес. Дәлірек айтқанда — тіпті теріс. Балық бұрынғыдан көбейді, бірақ біздің тілегіміз балықтың аулануынан анағұрлым тез артып отыр. 1913 жылы патшалық Россияда балық көзіргіден 2,4 есе кем ауланақты. Рас, балық аулаудың зор программасы көзір әлі орындалмай келеді, бірақ соғыстан бұрынғы дәуірмен салыстырғанда бұл жағынан үлкен өскендік бар.

Мемлекеттік өнеркәсіп сарымайды 1955 жылы 560 мың тонна, ал 1956 жылы — 650 мың тонна өндіреді. 1913 жылы патшалық Россияның бүкіл фензальдық өнеркәсібі мал майын 104 мың тонна өндірді, мұның ішінде тең жартысын шетелге шығарды.

Совет Одағында мал майы көзір бір жылдың ішінде 1913 жылы өндірілген майдың бүкіл көлеміне тең мөлшерге жуық көбейтіледі. Бірақ тұрасын айту керек, халық мал майы жөнінде тілегін барған сайын арттырып отыр, өзінің неғұрлым күнсіз азықтардан неғұрлым құнды азықтар тұтынуына көшіп отыр. Сондықтан біз, өндірісті ұлғайтумен қатар, соңғы уақыттың ішінде біраз мөлшерде бұл майды шетелден әкеліп отырмыз.

Көзір біз қантты революциядан бұрынғы Россиядағыдан үш еседей артық өндіріп отырмыз, ал 1956 жылы төрт есе артық өндіретін боламыз.

Қондитер тағамдары көзір 1913 жылдан 20 есе артық өндіріледі. Таяудағы жылдардың ішінде шоколад пен шоколад тағамдарын өндіруде өте-өте зор өсушілікке қол жетеді, шоколад пен шо-

артық, сағат 23 миллион дана, яғни 1940 жылдарыдан 9 есеге жуық артық, радио-құбылдағыштар мен телевизорлар 5,4 миллион дана болып шығарылады, (оның ішінде телевизорлар 1 миллион дана), 1940 жылы радиоқұбылдағыштар 200 мың дана болып шығарылған, ал телевизорлар шығарылмайтын.

Көпшілік тұтынатын товарлар өндірісін ұлғайту ісінде бізде көзір бар мүмкіншіліктердің қаншалықты көп екенін, мысалы, мынадай фактілерден көруге болады. 1953 жылы көпшілік қолды товарлар жасап шығару үшін алюминия 1937 жылы бүкіл елде оның бар өндірісінен әлдеқайда көп бөлінеді. Мұның өзі біздің қаншалық бай екенімізді көрсетеді және енді көпшілік тұтынатын товарлар шығаруға бағалы шикізаттарды беріп отыруға мүмкіндік береді, біз бұрын мұншалық мөлшерде беріп отыра алмаған едік.

Сол сияқты, көптеген басқа көпшілік қолды товарлардың сапасын жақсарту, ассортиментін ұлғайту жөнінде де шаралар қолданылды.

ССРО Министрлер Советі мен СОКП Орталық Комитеті халық тұтынатын товарларды тасу жөнінде темір жол транспорты жұмысын онан әрі жақсарту жөніндегі шараларды да көзітті.

Енді темір жол транспорты халық тұтынатын товарлар тасуды неғұрлым жақсартуға, рыноктың мұқтаждарына зейін-

ділікпен көңіл аударып отыруға, тек қана теміржолшыларға қолайлы болуын көздемей, сауданы жақсарту мүдделерімен де санасып отыруға міндетті болады. Бүгіннен бастап жүктерді I және II категорияға бөліп, жүктердің халықты жабдықтауға баратын бірінші бөлігін екінші категорияға жатқызып отыру тәртібі жойылады. Сол сияқты, темір жол бастан-ақталып отыру тәртібі жойылып отыр, сөйтіп халық тұтынатын товарларды тасуды жоспарлау ісінде жергілікті сауда орындарының праволары мен мүмкіншіліктері де ұлғаяды.

Темір жолдардың негізгі бағыттарында пайдаланылған жүк поездары енгізіледі. Арамықтары станциялардан азық-түлік және өнеркәсіп товарларын жөнелтуді қамтамасыз ету үшін жолдардың жеке учаскелерінде мезгілсіз жүріп-тұратын құралды поездар мен құранды вагондар енгізіледі.

Сылда шаруашылықтарын, станция пайдаландырып, жүк тасу-түсіру платформаларын салу жұмысы кең өрістетіледі, мұның өзі саудаға зор көмек болады.

Бұл қарар сауда қызметкерлеріне де елеулі жауапкершілік жүктейді. Сауда ұйымдарының салақтығынан вагондардың бос тұрып қалуына тәуелді болмайды. Транспорт алдындағы міндеттемелерімізді дәлме-дәл және тынақтылықпен орындап отыруымыз керек.

Совет саудасының көзіргі кезеңдегі ролі мен міндеттері

Мәдениетті совет саудасын кең өрістетпейінше халықтық тұтынуды мықтап өркендетуді жүзеге асыруға болмайды. Совет саудасы біздің социалистік қоғамымыздағы халық тұтынатын заттарды бөлудің негізгі әдісі.

Маленков жолдастың ССРО Жоғарғы Советінің бесінші сессиясында сөйлеген сөзінде айтқанындай, социализм тұсында сауда еңбекшілердің өскелең жеке тұтыну құралдарын қанағаттандырудың негізгі формасы болып табылады және ұзақ уа-

Ұлы Лениннің «сауда жасай білуге» шақыруы көзіргі жағдайда да күшін сақтайды. Біз жаңа экономикалық саясатқа көшкен кезде, бізде ешқандай сауда тежрибесі жоқ еді, біздің сауда кадрларымыз жоқ еді. Біз сауда жұмысын өлшімеден бастадық, сауданы жеке меншіктерден үйреніп, олармен бәсеке және күрес жүргізіп отырдық.

Көзір, жөңген социализм жағдайында, совет саудасы өз дамуының жаңа, неғұрлым жоғары сатысына көшіп отыр; зор

терге ой жіберіп қарай бастады. Біздің экономикамыз өркендетудегі табыстарымыз туралы үндәмеуін көздің өзінде-ақ қойды, біздің жоспарларымыздың жүзеге асатындығын мойындайды, бірақ біздің бейбіт құрылыстары табыстарымыз туралы мәліметтердің өзін агрессиялық мақсаттарына пайдалануға тырысады, сөйтіп халықтарды Совет Одағының экономикалық табыстарымен қорқытуға тырысады.

Мысалы, АҚШ-тың мемлекеттік секретарының экономикалық істер жөніндегі көмеңшісі Во быйылғы жылы июльде П.И. Диннойе университетінде сөз сөйлеп, былай деп мәлімдеді: «Совет Одағы соғыс аяқталғаннан кейін экономика саласында абыржушылық тұтызатын тамаша табыстарға жетті... Бұл, шынында, өсудің өте тез қарқыны... Егер өсу қарқыны осындай бола берсе, бір негізде, 1960 жылдары Совет Одағының экономикалық қуатының Батыс Еуропаның экономикалық қуатымен теңелуі және одан асып түсуі өлден көміл. Бұл өсім ұнамды жағдай емес, бірақ мұның өзі біз арқашан есте ұстайтын фактор».

Бұл сыяқты адамдардың қорқытуына қарамастан бүкіл дүние жүзіндегі қарапайым адамдар біздің табыстарымызды қорықпайды, өйткені біздің барлық күш жұмсап жатқан ісіміз бір мақсатты ғана — елімізде азық-түлік молшылығын, өнеркәсіп товарлары молшылығын жасау, коммунистік қоғам орнату мақсатын көздеуін біз көріп отыр.

Турасын айту керек — енді индустрияландыру ісі, социализмнің материалдық базасы ретінде ауыр өнеркәсіпті шыңнан өркендету, сойып келгенде, біздің халқымыздың әл-ауқатын тарихта болып көрмеген дәрежеде тез көтеруге жағдайлар жасау үшін жүзеге асырылып келді. Бірақ белгілі уақытқа дейін біз шаруашылық құрылыстың бірінші кезектегі міндеттерін орындап, тұтыну саласында белгілі шеңберде қорықшылық істеуге мәжбүр болдық. Осымен байланысты біздің бұрын дәл көзгі уақыттағыдай зор мүмкіндіктеріміз болмады.

Көзіміз, ауыр өнеркәсіпті бұдан былай да шапшаң қарқынмен өркендеті отырып, халық тұтынатын товарлардың өндірісін анағұрлым тез алға бастыра аламыз.

Осы мәселе және басқа шұғыл мәселелер туралы Маленков жолдас ССРО Жоғарғы Советінің бесінші сессиясында сөйлеген сөзінде айтты. Маленков жолдасының сөзі Совет үкіметінің программалық мәлімдемесі болып табылады, бұл сөз біздің ең таяу уақыттағы шаруашылық міндеттерімізді белгілей береді. Бұл арада мынаған назар аударылды: халық тұтынатын заттар өндірісін мықтап өркендетуді қамтамасыз ету үшін біз, бәрінен бұ-

лайтұда үлкен маңызы бар.

Картон пен овощ өндірісін арттыру мәселесі де шұғыл мәселе. Картон пен овощ жөніндегі тілек ешқандай арттырғын бұларды өндірудің көзгі дәрежесі мүлдем қанағаттанғысыз болып отыр. Орталық Комитеттің Пленумы бұл жағдайды түзеу жөніндегі шараларды бекітті. Дайындау бағалары арттырылды, міндетті түрде тапсыру нормалары кемітілді, картон пен овощты ең жоғарғы сатып алу бағасы бойынша сатып алынатын үлесі арттырылады.

Пленум бүкіл егіншілікті комплексті механикаландыру ісін аяқтау және мал шаруашылығы саласында механикаландыруды жүзеге асыру міндеттерін алға қойды.

СОКП Орталық Комитетінің сентябрь Пленумының қарарлары халық бұқарасының әл-ауқатын арттыру жолында біздің ілгері қарай зор қадам басуымызға үлкен болашақ белгілейді. Бұл қарарлар біздің ауыл шаруашылығына басшылық етуіміздегі бірсыпыра ірі көпшіліктері қояды, бұл қарарлар шаруашылықтың жеке салаларының дәрежесіндегі және өркендету қарқынындағы белгілі алшақтықты жою, атап айтқанда, мал шаруашылығының және овощ шаруашылығының халықтың және халық шаруашылығының қажеттерінен артта қалып кете жатқандығын жою мақсатын көздейді. Мұны өзінің баяндамасында Хрушев жолдас айта калғандай жақсы түсіндірді. Өркендеудің осындай бағыты социалистік экономиканың теңе-тен өркендету заңының талаптарына сай келеді.

Сонымен, бұл шаралардың бүкіл комплексті бір жағынан, халық тұтынатын товарларды өндіруді молайтуға жағдайлар жасайды, екінші жағынан, халықтың сатып алу қабілетін тиісінше оған әрі арттыру үшін жағдай тұрғызады.

Бұл — капиталистік экономикамен салыстырғанда біздің экономикамыздың түбірлі артықшылықтарының бірі. Көп капиталистік елдер товар өндірісін арттыра ала еді және мұның үшін өндірістік күш-қуаттары да бар, бірақ олардың ерікті-еріксіз өндірісті қысқартуына, ал кейде тіпті тоқтатуына, фабрикаларды жабуына тура келеді, өйткені еңбекшілері қанаушылық және олардың қайыршылығы күшейіп отырғандығы себепті товарлар сатып алуға олардың қаражаты барған сайын аз қалады.

Бізде, мұның ішінде, керексінудің артуы өндірісті ілгері бастырады, ал өндірістің өркендеуі тұтынушылықтың артуын алды-ала белгілейді, керексінуді тұтынушылықтың артуына мүмкіндік береді, қала мен деревняда табысты молайтуға, сөйтіп еңбекшілердің сатып алу қабілетін арттыруға мүмкіндік береді.

Халық тұтынатын товарлар өндірісін мықтап өркендетейік

Біздің социалистік елімізде еңбек өнімі қоғам мүшелерінің қоғамдық немесе жеке басының тілектерін қанағаттандыруға толық жұмсалды. Міне сондықтан халық үшін товарлар өндіруді мықтап арттыру еңбекшілердің материалдық әлауқат дәрежесін сондай мықтап арттыру деген сөз.

Өндірістің де, тұтынудың да зор мөлшерде өсіп отырған жағдайында біз ха-

лық тұтынатын заттар өндірісі мен Совет Одағының халық бұқарасының өсіп отырған тілегін қанағаттандыру дәрежесінің арасындағы белгілі алшақтықты әлі де жою алғанымыз жоқ. Біздің елімізде халық тұтынатын заттар өндірісін мықтап өркендету осы алшақтықты жою деген сөз болады.

Бізде халықтың әл-ауқат дәрежесін арттыру мүмкіндіктері көзіміз қанағаттық

менен қарқынмен күшеюде.

Совет Одағында сауда айналымы (салыстырмалы бағамен алғанда) 27 жылдың ішінде (1926 жылдан 1953 жылға дейін) сегіз есегей артты, ал халықтың жан басына келетін товар мөлшері жылына 10,3 процент артып отырды, яғни патшалық Россиядағыдан үш есе тез артып отырды, бұл 27 жылдың ішінде Ұлы Отан соғысының төрт жылы кіретіндігіне қарамастан осылай болды. Патшалық Россияда товар айналымы 27 жылдың ішінде (1885 жылдан 1912 жылға дейін) үш есе артып және халықтың жан басына келетін товар мөлшері жылына 3,5 процент қана артып отырды.

Быйылғы жылы біздің елімізде бөлшек сауда товар айналымының өсуі ғана, (салыстырмалы бағамен алғанда) патшалық Россияда 1913 жылы болған бөлшек сауда товар айналымының бүкіл көлемінен асып түседі.

Адамзаттың тарихында тұңғыш рет социалистік қоғамда дені сау адамның барлық жағынан бірдей сәйкесті өсіп өрлеуі үшін керекті, ғылыми жағынан негізделген тамақтану нормаларына сүйенетін мөлшерде халықтың тамақ өнімдерін тұтыну дәрежесіне жету міндеті жалпыхалықтық, жалпы мемлекеттік көлемде алға қойылып отыр. Бұл жағынан алғанда быйылғы жылдың өзінде-ақ көп жұмыс істелді.

1953 жылы Совет Одағының халқына азық-түлік товарларының сатылуы 1952 жылмен салыстырғанда бір жылдың ішінде 22 процент артады. Ал мемлекеттің халыққа сататын ет пен ет өнімдерінің мөлшері бір жылдың ішінде 42,4 процент, мал майы 44,8 процент артады.

Мынаны атап көрсету жөн: мал майы 1953 жылы мемлекеттік және кооперативтік сауда орындары арқылы халыққа соғыстан бұрынғы 1940 жылдағыдан 2,6 есегей артық сатылады.

Көріп отырсыздар, орасан өскендік бар, ал дегенмен халықтың тұтынушылығы бұдан да тез өсіп отыр, сондықтан бірсыпыра жерлерде бізде еттің, қолбасаның, мал зайының және балықтың тапшылығы әлі бар.

Біздің халқымыздың материалдық әлауқат дәрежесінің мықтап өрлеуін және оған әрі тегіс жақсаруын қамтамасыз ету үшін ССРО Министрлер Советі мен СОКП Орталық Комитеті азық-түлік товарларын өндірісін ұлғайту және олардың сапасын жақсартып, ассортиментін көбейту программасын қабылдады.

1955 жылы азық-түлік товарлары өндірісінің өсуі 1950 жылғымен салыстырғанда бесжылдық жоспар бойынша партияның XIX съезінің директиваларында көзделген 71,4 проценттің орнына 84,7 процент болады. Мұның мәнісі — азық-түлік товарларын өндіру жөніндегі бесжылдық жоспардың тапсырмасы едәуір асыра орындалады деген сөз. Мұнымен қабат келесі бесжылдықтың бірінші жылына, яғни 1956 жылға арналып жетеріні тапсырма белгіленеді.

Мұның өзі біздің елімізде азық-түлік өндірісін ұлғайтудың зор үш жылдық программасы! Кейбір аса маңызды азық-түлік товарларының ғана өндірісі өскендігі туралы мәліметтер келтірейік.

1956 жылы біздің елімізде мемлекеттік өнеркәсіптің бір өзі 2,5 миллион тоннадан астам ет өндіреді, ал 1956 жы-

лыда қалай да 1940 жылдан 12 есе артық, ал печенье — 3,5 есе артық шығарылады.

Талаудары үш жылдың ішінде басқа азық-түлік товарларында өндірілуі көп артады. Мұның өзі — біздің елімізде тамақ заттарының молшылығына жеткізетін программа және коммунистік қоғам орнатуың алғы шарттарының бірі болып табылады.

ССРО Министрлер Советі мен СОКП Орталық Комитеті талаудағы 2—3 жылдың ішінде жеңіл өнеркәсіпті өркендету ісін барынша жеделдету керек деп санайды және көпшілік тұтынатын өнеркәсіп товарларын өндіруді ұлғайтудың, олардың сапасын жақсартудың программасын қабылдады.

Өнеркәсіптің алдына бесжылдық жоспар бойынша 1955 жылға арналып белгіленген халық тұтынатын заттар өндіру орындау және 1956 жылы өндірістің тез өсуін қамтамасыз ету міндеті қойылды, мұның өзі келесі бесжылдықта халық тұтынатын товарлар өндірісін өркендету ісінде шапшаң қарқын тудыруға алды-ала жағдайлар жасайды.

Елімізде көпшілік тұтынатын өнеркәсіп товарларының өндірісі талаудағы үш жылдың ішінде 50 проценттей артады, ал көзіміз әрбір проценттің мәнісі бұрынғыдан анағұрлым зор мөлшерді көрсетеді.

Қабылданған отырған қарардың маңызды өзгешелігі сол — халыққа керекті товарлар өндірісі Көпшілік қолды товарлар өнеркәсіп министрлігінің кәсіпорындарында ұлғайтылып қана қоймай, сонымен бірге барлық министрліктердің дерлік: авиация, қорғаныс, металлургия, машина жасау, өнеркәсіп және басқа министрліктерінің өнеркәсіп орындарына өте күшті дәрежеде тапсырмалар беріледі.

Мұның өзі өнеркәсіп товарларының өндірісін шұғыл көбейту проблемасын тез шешуге, олардың сапасын едәуір жақсартуға мүмкіншілік береді.

Мысалы, 1955 жылы мынадай товарлар шығарылады: велосипед — 3.445 мың дана, оның ішінде Машина жасау министрлігінің шығаратыны 2.700 мың дана, Қорғаныс өнеркәсіп министрлігінің шығаратыны — 500 мың дана; радиоқабылдағыштар мен телевизорлар — 4.527 мың дана, оның ішінде Электр станциялар және электр өнеркәсіп министрлігінің шығаратыны — 3.800 мың дана; электр тоназытқыштары — 330 мың дана, оның ішінде Қорғаныс министрлігінің шығаратыны — 110 мың дана, Авиация өнеркәсіп министрлігінің шығаратыны — 90 мың дана және Машина жасау министрлігінің шығаратыны — 60 мың дана; құймалы алюминий ыдыстар — 64 мың тонна, оның ішінде Авиация өнеркәсіп министрлігінің шығаратыны — 35 мың тонна; металл кроваттар — 16,5 миллион дана, оның ішінде Авиация өнеркәсіп министрлігінің шығаратыны — 4,2 миллион дана, Металлургия өнеркәсіп министрлігінің шығаратыны 3,9 миллион дана, Транспорт және ауыр машина жасау министрлігінің шығаратыны 1 миллион дана және Қорғаныс өнеркәсіп министрлігінің шығаратыны — 600 мың дана.

1956 жылға дейін көпшілік тұтынатын өнеркәсіп товарларын өндірісін оған әрі өсіру көзделіп отыр. Мысалы, велосипедтер 1956 жылы 3,8 миллион дана шығарылады, немесе 1940 жылдағыдан 14 есе

артық өсіп шығарылады.

Халық шаруашылығын жоспарлы, пропорциялы түрде дамытып отырудың бізде қолданылып отырған заңы өндіріс пен тұтынудың саналылықпен және ұйымдасқан түрде байланыстырылуын талап етеді. Біздің шаруашылығымыз жоспарлы шаруашылық болғандықтан, біз халықтың керексінуді жанама түрде емес, тікелей ескеріп, соған сәйкес өндірісті өркендетіп отыра аламыз. Біздің құрылысымыздың асқан ұлы артықшылығы осында. Ал сонымен қатар, бұдан сауда ұйымдарының орасан зор жауапкершілігі де шығады. Өйткені істің табысты болуы тек қана біздің өзімізге, біздің ұйымшылдығымызға және іскерлігімізге байланысты.

Сауданы ұйымдастыруда ірі көпшіліктер бар, бұл көпшіліктер сауданы оған әрі өркендетуге, халыққа қызмет ету ісін жақсартуға кедергі болып келеді. Сауда ұйымдары халықтың керексінуді нашар зерттейді, товарлардың бөлуі және жеткізуде елеулі қателіктерге жол береді.

Сауда қызметкерлерінің міндеті — халықтың керексінуді зерттеп, өндірісте бөлсене ықпалын тигізіп отыру, сөйтіп тұтынушылардың мүддесі үшін халық тұтынатын заттар өндірісін халыққа керекті ассортименттер тұрғысынан ұлғайтуды қамтамасыз ету. Егер сауда ұйымдары өнеркәсіпке ықпалын тигізбесе, сатып алушылардың мүдделерін қорғайтын болса, мұның өзі олардың совет саудасының негізгі принциптерімен санасуды қойғандығы болады.

Сауда халықтың керексінуді жөнінде де селжес болуға тиісті емес. Совет саудасы халықтың керексінуді прогресс тұрғысынан бөлсене ықпалын тигізіп отыруға тиісті. Ол тұтынушылардың талағыздығын тәрбиелеп отыруға, жаңа товарларды халықтың тұтынуына енгізуге, неғұрлым жұғымды, денсаулыққа жағымды тамақ өнімдерін, сол сыяқты, қолайлы, сапалы керекті өнеркәсіп товарларын еңбекшілердің тұрмысын жақсартып мәдени өмірін байытатын товарларды насихаттап отыруға тиісті.

Көзіміз, халық тұтынатын товарлар өндірісінің жаңадан мықтап өркендеуіне байланысты, совет саудасының маңызы бұрынғыдан да арта түседі. Сауда ұйымдары тез өсетін товарлар қорын өткізуде ұқыптылық және ікемділік көрсетіп, товарларды жүргізуде ешқандай іркіт болдырмауға, сөйтіп талаудағы өкі — үш жылдың ішінде әрбір қалада, әрбір селолық ауданда қажетті товарлардың бәрін сатып алуға болатындай жағдай жасауға тиісті.

Социалистік өнеркәсіптің қолхозды ауыл шаруашылығымен экономикалық байланыстарын оған әрі өркендетуде, жұмысшы табы мен шаруалардың одағын нығайта беруде, қолхоз өндірісін көтеруде совет саудасының атқаратын ролі орасан зор. Сауда ұйымдарының міндеті — В. И. Лениннің мынадай нұсқауын ақырына дейін орындау: «Мемлекет сауда жасаған да өнеркәсіп шаруаларды қанағаттандырып отыратындай, ал шаруалар сауламен өз мұқтаждарын қанағаттандырып отыратындай етіп жасауды үйренуге тиіс» (В. И. Ленин, Шығармалар, 33 том, 50 бет).

меткерлерінің миллиондаған қадры жасалды және тәрбиеленді. Товар ресурстары орасан зор көлемде өсті. Көзіміз сауда ондай емес және сауда істейтін адамдар да мүлде басқа. Бірақ, барынша тұрасын айту керек, сауда өлі де болса халықтың тез өсетін талаптарынан қалып қойып отыр.

Біз жас сауда қызметкерлерін мәдениетті әдістерге үйретіп, оларды біліммен қаруландырамыз, олардың мамандығын арттыруға тиістіміз. Барлық сауда қызметкерлерінің дәрежесін совет саудасының алдында тұрған көзіміз міндеттердің талабына сай етіп көтеру қажет, оларды тұтынушылардың тілектеріне зейінділікпен және сәректілікпен көңіл аударып отыру, сатып алушыларға жақтары мінез білдіріп, талабын аңғартып болу рухында тәрбиелеу қажет.

Совет саудасы — бөлістің социалистік әдісі. Социалистік қоғамда сауда тарихта алғаш рет халықтың қызметіне жетілуі. Елімізде коммунистік қоғам орнатуың ұлы программасын жүзеге асыра отырып, біз совет саудасын барынша бағыл өркендетуге, оның барлық мүмкіншіліктерін ақырына дейін пайдалануға, болашақта бөлістің коммунистік принципінің жүзеге асыру үшін жағдай зейілеуге тиістіміз.

Біздің шаруашылық құрылысымыздың 30 жылдан артық уақыттық тәжірибесі совет саудасының капиталистік саудадан өлдеқайда басым өскендігін барынша айқын көрсетіп отыр. Біздің социалистік сауданың түбірлі артықшылықтары мынадан туады: оның мақсаты адам және оның тұтыну талаптары, совет адамдарының керексінуді неғұрлым толық қанағаттандыру. Бұған қарама қарсы, капиталистік сауданың қоғамшылығы барынша көп пайда табуға ұмтылу болып табылады, ал тұтынушылар капиталистер мен жалпаңтар үшін тек қана барынша арсыздықпен тонаудың объектісі болып табылады.

Буржуазиялық елдерде сауда бір орыннан талқылмайды және оқтын-оқтын құлдыраушылыққа ұшырап отырады, мұның өзі халықтың қалың бұқарасының қайыршылығын күшейтудің себебі болып табылады.

Совет Одағында сауда айналымы 1928—1940 жылдардың ішінде (салыстырмалы баға бойынша) 2—3 есе өсті. Ал капиталистік елдерде осы дәуірдің ішінде сауда айналымының артпағаны былай тұрсын, қайта дүниежүзілік екінші соғыстың қарсаңында 1929 жылдың дәрежесінен төмен болды.

Соғыстан кейінгі жылдарда дамуың өкі бағытының — біздің еліміздегі сауданың тез өркендеуі мен капитализм елдеріндегі сауданың тоқыраушылығы арасындағы қарама-қарсылық оған сайын айқындала түсті. Құрама Штаттарда 1952 жылы сауда айналымының көлемі (салыстырмалы баға бойынша) екі есе артты.

Америка мен Англияда өзі де болса кейбіреулер өздеріндегі рыноктарда тұтыну товарларының көп өскенін айтып мақтанады. Бірақ магазиндерде товарлар көп болып, оны сатып алуға мүмкіншілігі болмаса, мұндай жағдай буржуазиялық елдердің халықтық бұқарасына ұнар ма екен.

Товар айналымын онан әрі өрістету және мемлекеттік, кооперативтік, колхоздық сауданы ұйымдастыру ісін жақсарту шаралары туралы

ССРО Сауда министрі А. И. МИКОЯН жолдастың сауда қызметкерлерінің 1953 жылғы 17 октябрьде болған Бүкілодақтық кеңесінде жасаған баяндамасы

(Жалғасы. Басы 1-бетте)

Батыс Европа тұрғындарының есінде «алтын ғасыр» болып сақталған бірінші дүниежүзілік соғыстың алдындағы жылдар туралы айтпағанда, бүгін олардың жағдайы 1929 жылдағыдан да нашар. Капиталистік елдердің даму заңдылығы кезірі оларды сөзсіз төмен қарай құлдыратып, тұтыну товарларының өндіріс дәрежесін барған сайын неғұрлым төмен дәрежеге түсіруде.

Ал бізде заңдылық басқаша. Біз Совет өкіметінің түсында әлдеқайда алға бақтық. Бізде өндіріс, сауда айналымы және халықтың тұтыну жоспарлы түрде және социальдық жоғарғы қарқынмен дамып отырады, мұндай қарқын буржуазиялық елдерде олар үшін ең жақсы кездердің өзінде де болып көрген емес. Бұл елдер біз артта қалған және кедей ел болып тұрған кездің өзінде, әлдеқашан дамудың бірқатар жоғары дәрежесіне жеткеніне қарамастан, ондағы жылдар бойы бір орыннан тапжылмай, тіпті кері шегінші бара жатқан жағдайында, оған мақтануға бола ма? Біздегі және олардағы даму тенденцияларын ескергенде ғана табыстарды дұрыс бағалауға болады. Ауыр өнеркәсіпті өркендету міндетін ойдағандай шеше отырып, біздің тұтыну товарлары өндірісін өркендетуді социальдық тез алға бастыратындығымызда, бұл жөнінде де ең бай ел болып халықтың тұрмыс дәрежесін неғұрлым жоғары көтеруді қамтамасыз ете алатындығымызда күмән жоқ. Мұнда, елдің байлығы халықтың дәулеті болып табылмайтын капиталистік экономиканың елдерінен өзгеше, біз бүкіл халық үшін тұтыну дәрежесін неғұрлым жоғары көтеруді қамтамасыз етуді көздейміз және өндірісті өркендетуде ғылымның талаптары негізінде халық тұтынуының құрылымын жақсарту міндеттеріне сүйенеміз.

Тек социалистік қоғамда ғана айналыс шығыны аз, тұтынушылар мүдделерінің шындығын қамтамасыз ететін негізделген, тиімді етіп ұйымдастырылған сауда құруға мүмкіндік туады. Советтік сауданың өркендеуі айналыс шығындарының, яғни товарларды өндірістен тұтынушыларға жеткізу шығындарының азайтуымен ұштастырылып отырылады. Совет Үкметі бұл шығындардың біздің қоғамымыз үшін барынша аз болуы жөнінде талмай қамқорлық жасайды. Өнеркәсіпте өнімнің өзіндік құнын, саудада айналыс шығындарын азайту бағаны үздіксіз кеміте берудің негізгі қауіпкері болып табылады. ССРО халық шаруашылығын өркендетудің 1951—1955 жылдарға арналған бесжылдық жоспары бойынша біз саудада айналыс шығындарын 23 процент кемітуге тиіспіз. Бізде айналыс шығындарын онан әрі азайта түсуге зор мүмкіндік-

даланып, еңбекшілерді ашықтырудан, тапшыландырудан байып жатады. Соғыстан кейінгі дәуірде барлық капитализм елдерінде бағаның жалпақтығымен өршуі күшеюде, соның салдарынан еңбекшілердің тұрмыс және тұтыну дәрежесі барған сайын төмендеуде.

Егер Совет Одағында 1947 жылдан кейін нанның, еттің және майдың бағасы үш есе кеміген болса, Францияда бұл товарлардың бағалары екі есе қымбаттады, ал Англияда нанның бағасы екі есеге жуық, еттің бағасы—1,5 есе, май—2,5 есе артып отыр. АҚШ-та да баға қымбаттаған, бірақ сөл аздау.

Біздің советтік саудада алысқатарлық рухына орын жоқ. Сауда қызметкерлері белгіленген бағаны қатаң сақтауға міндетті, ол бағалардың қандай да болса бұрмалануы қылмыс болып саналады және совет заңы тұтынушылардың мүдделерін қатаң қорғап отырады.

Бұл істе Мемлекеттік сауда инспекциясына зор роль жүктеледі. Мемлекеттік сауда инспекциясы мемлекеттің бақылау жөніндегі уәкілі болып табылады және белгіленген бағаларды бұзу әрекеттеріне, сатып алушыны алау әрекеттеріне қарсы батыл күрес жүргізіп, мұндай бұрмаланушылықтарды болдырмау шараларын қолдануға тиісті.

Бәсілодақтардың қоғамдық бақылауы да зор маңыз алады. Бақылауға еңбекшілер ұқтары қатысқанда ғана ол зор қоғамдық күш болады. Сауда ұйымдары басшыларының міндеті — бұл бақылауды сауда ісін жақсартуға барынша пайдаланып, бақылаушыларға көмектесіп, жәрдемдесіп отыру.

Халыққа сатылатын товардың сапасын жан-жақты бақылап отыру Совет Үкметінің адамдардың игілігі мен денсаулығы үшін талмай қамқорлық жасауының бір көрінісі болып табылады.

Совет өкметі тұсында товарлардың сапасына мемлекеттік бақылау орнатудың бүтін системасы жасалған, арнаулы лабораторияларда сапаны тексеру ғылыми негізде жүргізіледі, өнеркәсіп орындарында, сауда орындарында және көпшілік тамақтандыру орындарында жаппай санитарлық бақылау ұйымдастырылған. Бақылау ісінде азық-түлік товарлары мен көпшілік тұтылатын өнеркәсіп товарларының сапасы жөніндегі инспекция сыяқты ұйымдардың жұмысы ерекше маңыз алады. Бұл инспекция таяудағы уақытқа дейін өнеркәсіп министрліктеріне бағынып келген болатын, ал енді олар Сауда министрлігіне беріліп отыр, мұның өзі саудаға жаңа зор көмек болып табылады және халық тұтынатын товарлардың сапасын арттыру жолындағы күреске жеңілік туғызады.

Біз қымбат бөлшек, арзан болсын, товарлардың бәрін еңбекшілерге жеткізі-

менерушісі Бубнов жолдас): олар 1953 жылдың 9 айында товар айналымының жоспарын 96,5 процент орындады; Челябинь облысы (облыстық сауда бөлімінің меңгерушісі Устинов жолдас)—97,1 процент, Ворошиловград облысы (облыстық сауда бөлімінің меңгерушісі Волков жолдас) — 96,9 процент орындады. 1953 жылғы II және III тоқсандарда рынок қорларын көбейту жөнінде үкмет қабылдаған шаралар және халықтың ақшадай табысының онан әрі көбеюі товар айналымының 1953 жылға белгіленген жоспарын артығымен орындау үшін барлық жағдайды жасап отыр.

Сауда қызметкерлерінің кәзіргі міндеті —1953 жылғы төртінші тоқсанның товар айналымы жоспарын артығымен орындау, сөйтіп жылдық жоспарды түгел артық орындап, сауда айналымы жөніндегі қосымша тапсырмалардың орындалуын қамтамасыз ету.

Көпшілік қолды товарлар импорты туралы бірнеше сөз айта кету керек. Соңғы жылдардың ішінде біз халықты жабықтаудың бұл қосымша көзін пайдалана бастадық. Байып алғанын кейін, біз енді күршіл, цитрус, банан, ананас, майшабақ сыяқты азық-түлік товарларын, жоғары сапалы жүн және жібек маталары, мебель сыяқты өнеркәсіп товарларын және басқа товарлардың кейбір сәндік ассортименттерін импорт бойынша алдырып тұра аламыз. Бұл товарларды халықтың керексізінді жақсы.

Быйылғы жылы біз шетелдерден барлығы 4 миллиард сомдық халық тұтынатын товарлар сатып аламыз, оның ішінде үштен екі сомасына халықтық демократия

едерінен аламыз. Біз өз тарапымыздан шетелдерге бізде мол болып отырған кейбір халық тұтынатын товарларды шығарамыз, халықтық демократия елдеріне кейбір товарлар жөнінде көмектесіп отырамыз.

Совет саудасын шұғыл өркендетуді қамтамасыз ету мақсатымен, Министрлер Советі мен Коммунистік партияның Орталық Комитеті жуырда совет саудасын онан әрі өркендету шаралары туралы аса маңызды қаулы қабылдады, бұл қаулы біз үшін таяудағы үш жылдың жұмыс программасы болып табылады. Совет саудасын мұншалық тез өркендету программасы бізде ешуақытта болып көрген емес.

ССРО Министрлер Советі мен партиямыздың Орталық Комитеті 1954 жылы мемлекеттік және кооперативтік сауданың бөлшек сауда айналымының көлемін 1950 жылымен салыстырғанда, бесжылдық жоспар бойынша 1955 жылға 70 процент көбейтудің орнына, (салыстырма бағамен) 72 процент көбейту, яғни 1955 жылға белгіленген бесжылдық жоспардың тапсырмасынан 1954 жылдың өзінде асып түсу, ал 1955 жылы бөлшек сауда айналымын 1950 жылғымен салыстырғанда, шамамен, екі есе көбейту қажет деп тапты.

Кейбіреулер саудадағы шұғыл өрлеу деген не? —деп сұрайды. Товар айналымының осылай өсуі іс жүзінде шұғыл өрлеу деген сөз.

1955 жылы халыққа азық-түлік және өнеркәсіп товарларын сату бесжылдық жоспарда белгіленген тапсырмаларға қарағанда едәуір артты, оған мынадай мәліметтер дәлел:

1955 жылы рынок қорларының өсуі		
1950 жылғымен салыстырғанда		
Бесжылдық жоспар		
бойынша белгіленгені	Жаңа тапсырма	
Ет өнімдері	1,9 есе	2,3 есе
Балық өнімдері	1,7 »	2,1 »
Мал майы	1,7 »	1,9 »
Өсімдік майы	2 »	2,6 »
Қант	2 »	2,3 »
Енім	1,8 »	2,4 »
Мата	1,7 »	1,8 »
Оның ішінде жүн және жібек маталары		2,4 »
Мебель	3 »	4 »
Металл ыдыстар	2,5 »	4,9 »
Тігін машиналары	2,4 »	5,1 »
Велосипедтер	3,5 »	5,5 »
Радиоқабылдағыштар мен телевизорлар		
Сағат	2 »	4,4 »
	2,2 »	2,6 »

Совет тұтынушыларының азық-түлік товарларының сапасын арттыру жөніндегі талаптарын қанағаттандыру өнеркәсіп пен сауда үшін бұлжымас заң болуға тиіс.

ды. Батон мен булка 1940 жылдан Донбаста он есе артық, Уралда 6 есе артық сатылады.

Алдымызға мынадай міндет қойылып отыр — 1956 жылы сортты бидай ұнынан пісірілген, жақсартылған даналап шығарылатын нанды 75 процентке дейін жеткізу керек, ал соғыстан бұрын мұндай нан тек 20 процент шығарылатын, ақталған бидай ұнынан даналап пісірілетін нанды 40 процентке дейін жеткізу керек, соғыстан бұрын мұндай нан мүлдем дерлік даналап шығарылмайтын.

Нанның түр-түрі жақсартылуымен қатар быйылғы жылы октябрь айынан бастап нан мен ұнның қоректік құндылығын онан әрі арттыру және сапасын онан әрі жақсарту жөнінде бірсыпыра шаралар істеліп жатыр. Углеводты, пайдалы минералды тұздарды және белок заттарын арттыру есебінен нанның калорийлығы едәуір арттырылады. Ұнды майда тарттыру қамтамасыз етіледі, мұның өзі бұл ұннан пісірілетін нанның жұғымдылығын жақсартылады.

Амал қанша, бізде сапасы қанағаттандырылмайтын және пісіру фактілері әлі жоқ дымқылдығы мен қышқылдығы көтеріңкі, жақсы пісірілмеген, қабығы күйін кеткен нан пісірілетіндігі бар. Нан-булка тағамдарының неше алуан түр-түрін шығаруды қамтамасыз ету мақсатын көздеп біздің Үкметіміз жақында нан пісіру өнеркәсібін онан әрі өркендетудің, нанның сапасын жақсартудың, түр-түрін көбейтудің және нан саудасын күшейтудің үлкен программасын бекітті.

Егер кәзіргі уақытта Азық-түлік товарлары өнеркәсібі министрлігінің системасында ондаған жылдардың ішінде салынған 800-дей нан заводтары мен 1.100 механикаландырылған нан пісіру орындары жұмыс істейтін болса, таяудағы үш жылдың ішінде ғана тағыда 372 нан пісіру кәсіпорындары салынуға тиіс, оларда нан пісірудің барлық процестерінде ең жаңа техника қолданылуға тиіс.

Нан пісіру және кондитер өнеркәсібіндегі көпшіліктердің салдарынан халықтың пірөжнші, торт, печенье жөніндегі тілегі көп қалаларда қанағаттандырылмай келеді. Осыған байланысты, нан заводтарының жанында бұл тағамдарды пісіретін арнаулы 200 кондитер цехын салудың программасы жасалып, бекітілді.

Нан мен ұнның сапасын жақсарту жөніндегі шараларды нанды тасымалдау және сақтау жұмысын жақсарту жөніндегі шаралармен толықтыру керек. Көп қалаларда нанды бейімделмеген транспортпен беталды үйіп, керекті санитариялық талаптарды сақтамастан тасымалдау және сақтау фактілері бар, нанды тиісінде және түсіруде нанға немқұрайды қарау фактілері бар, мұның өзі бірсыпыра реттерде

сатылуы 5,3 есе, киім сатылуы 2,1 есе, велосипед сатылуы 6 есе артты, ал мотоцикл сатылуы 100 есе артты, бірақ, сонда да жетіспей отыр. 1953 жылы 1950 жылдағыдан автомобиль 1,9 есе артық сатылады, ал соғыстан бұрын жеке пайдалану үшін автомобиль сатылмаған болатын. Кәзір автомобильдер сатып алуға жарты жылға көзекте тұрғандар бар деседі. Бұл айрықша түрдегі қиыншылықтар, бұл қиыншылықтар біздің бұрынғы қиыншылықтарға ұқсас емес.

Өнеркәсіп товарларының сатылуы быйылғы жылы едәуір артты. Мата, киім, аяқкиім, трикотаж, шулық пен ұйық быйылғы жылы 21 миллиард сомдық дерлік сатылды немесе 1952 жылдағыдан 23,5 процент артық сатылды.

Осылай бола тұрса да халықтың бірсыпыра өнеркәсіп товарлары жөніндегі талаптарын қанағаттандырылмай келеді. Меланж, ала-түсті, түкті, астарлық және көйлектік маталар жеткіліксіз. Тігін заттары — костюмдер, пальтолар, жасанды жібіктен тігілген еркек көйлектері, әйел көйлектері жеткіліксіз.

Товарлар мерзімі бойынша бірқалып жеткілігі отырмайды; түр-түсіне, суретіне, мөлшеріне, фасынына қарай сәртталмайды; сауда ұйымдарының зақаздары орындалмайды. Мысалы, Минск өнеркәсіп сауда бөлімі 1953 жылға арнап сисаның 3 түріне зақаз берді, ал Москвадан шығару базасынан төтеледі 1 тоқсанда бар болғанны сисаның үш түрін ғана алды; сатыудың 15 түрінің орнына бар болғаны тек бір түр жөнелтілді. Главтектильторгтың Қазадағы сауда базасы II тоқсанның ішінде Татар АССР-інің қалалық сауда ұйымдарына ішкімдік мақта-маталардың зақаздың 138 проценти мөлшерінде, ал сатынді 85 процент, әйел көйлегіне жұмсалатын жазғы маталарды 85,2 процент жеткізді.

Сауда ұйымдары мен магазиндерде товарларды мөлшері, фасыны, моделі, түр-түсі жағынан сәрттау жұмысы нашар. Сауда базалары мен екладтарында бар бола тұрса да товарлардың жеке түрлерін, мөлшерлерін, фасындарын, түр-түсін сатуға үзігістер болып тұрады.

Совет Үкметі халықтың құрылыс материалдары жөніндегі өсіп отырған тілегін неғұрлым толық қанағаттандыру мақсатын көздеп, быйылғы жылы қала мен селода бөлшектеп сату үшін құрылыс материалдарын өткен жылы бөлінгеннен екі жарым еседей артық белді.

Халыққа және колхоздарға 1953 жылы 1952 жылдағыдан іске жұмсалатын ағаш пен тақтай үш есе, шифр 2,5 есе, құрылыс шенесі, сортты темір, үй төбесін жабатын жұмсақ заттар, цемент 1,8 есе артық сатылады, сонымен қабат олифа,

біріншіден, шаруашылықтың ішкі мүмкіншіліктерін үздіксіз ашып, барынша пайдалану, үнемдеу тәртібін барынша қатаң сақтау, мұны совет сатып алушысына қызмет етуді үнемі жақсарту беру ісімен ұштастыру жолымен;

екіншіден, ысыранты жою, товарлардың сапасын түсіруге және бүлдіруге жол бермеу, тиімсіз тасымалдарды болдырмау, сауда орындарына товарлардың үздіксіз жеткізілінін тұруын қамтамасыз ету, құтылан және даналан сататын бұйымдарды едәуір көбейту, магазиндерді жетілдірілген сауда құрал-жабдықтарымен қаруландыру, магазиндерді ішкі транспортпен жабдықтау жолымен;

үшіншіден, сауда процесін арзандату, товармен жабдықтауды неғұрлым тиімді ұйымдастыру, орынсыз бұйымдарды жою, сауданың басқару аппаратына жұмсалатын шығындарды азайту жолымен.

Біздің мемлекеттік және кооперативтік сауданың ірі артықшылықтарының бірі оның үнемі кемітіліні отыратын берік бағамен жүргізілетіндігінде. Біздің елімізде бараның тыянақтылықпен кемітіліні отыруы—Совет Үкіметінің халықтың сатып алу қабілетін арттыруға, қоғамымыздың әрбір мүшесінің тұрмыс дәрежесін көтеру үшін қосымша мүмкіншіліктер жасауға бағытталған саясатының бұлжымас принципі.

Біз әлі жеткіліксіз товарлардың да бағасын, егер бұл товарлар бұқаралық тұтынушылар үшін зор маңыз алатын болса, оны кемітіп отырамыз. Айта кету керек, мұның өзі қосымша керексінуді туғызады және бізді таңшып, халыққа қажетті товарлардың өндірісін неғұрлым тез көбейтуге итермелейді.

1947 жылдан кейінгі уақыттың ішінде біздің елімізде бағалар алты рет кемітілді, осының нәтижесінде бағаның жалпы дәрежесі екі еседен де артық кеміді, демек, совет сомының сатып алу күші екі еседен артық өсті. Халық орасан зор ұтысқа ие болды.

Бұған қарама қарсы, капиталистік саудада баға стихиялық түрде белгіленеді, капиталистер мен жалдаптар бағаны өршітудің болмашы мүмкіншіліктерін пай-

Товар айналымының өсуі

Елімізде социалистік құрылыстың орасан зор табыстарға жетуі, өнеркәсіп және ауылшаруашылық өнімдерінің өсуі және халықтың сатып алу қабілетінің мүлтіксіз артуы бәлшек сауда айналымының ойдағыдай өсуін де қамтамасыз етті.

Мемлекеттік және кооперативтік сауданың бөлшек сауда айналымы 1953 жылы 1940 жылғымен салыстырғанда (салыстырмалы бағамен) 79 процент артты. Егер өткен үш жылдың ішінде товар айналымы орта есеппен жылына 13 проценттен өсіп отырған болса (салыстырма бағамен), 1953 жылы 1952 жылғымен салыстырғанда ол 20 процент арталы.

Товар айналымының құрылымын жақсарту жөнінде елеулі өзгерістер болды. Соғысқа дейінгі 1940 жылы еліміздің товар айналымында өнеркәсіп товарлары

үшін күресеміз. «Қымбат та болса айбат, арзанның сорпасы татымайды» деген қауіпкердің өлшемі бізге лайықты емес.

Ал «Алдамасан сата да алмайсың» деген жұртқыштық заңға сүйенетін капиталистік саудада бұлайғын, өтірік жылтыратып қойған товарларды сату кең өріс алады. Егер бүлінген және зиянды товарларды сатудан пайда келетін болса, адамдардың денсаулығымен капиталистің жұмысы жоқ.

Совет мемлекеті социалистік қоғамның талантарына сай келетін, капиталистік сауданың кемшіліктері мен мерздерінен сау сауданың жаңа түрін жасады.

Бізге үлгілі сауда кәсіпорындары — гастрономдар, универсамтар, арнаулы магазиндер бар, оларға басқа елдердегілер қызыға қарайды. Міндет—біздің барлық сауда орындарымызды сол магазиндердің жұмыстарының дәрежесіне көтеру.

Мынаны ескеру керек: бәсеке жағдайында, өткізу қыйыншылықтары артып отырғанда, буржуазиялық елдерде де сауда кәсіпорындарын, саудада қолданылатын техниканы, сатып алушыға, әсіресе дәулетті сатып алушыға мәдениетті қызмет етуді ұйымдастыруда тәп-тәуір үлгілер жасалған.

Шетелге бас иөшілікпен күресуді сылтау етіп, шетел тәжірибелерін елемейтін, оларға көңіл аударуды, бізге пайдалы нәрселерді үйреніп, пайдалануды қойып қойған жолдастарды айыптамауға болмайды.

Таңдаулы сауда кәсіпорындарымыздың озат тәжірибелерін кең өрістете отырып, біз сонымен қатар буржуазиялық елдердегі таңдаулы кәсіпорындардың сауданы ұйымдастырудағы, сатып алушыларға қызмет етудегі өзмізге керекті нәрселерді зерттеуге алуға тиістіміз, бұл пайдалы тәжірибені алудан, ал оны мөңгеріп, қалай бұқараның мүдделеріне пайдаланудан жиренбеуге тиістіміз.

Міндет біздің саудаамыздағы бар кемшіліктерді батыл ашып, сауда жұмысын жолға қоюды Совет Үкіметі мен Коммунистік партияның алдымызға қойып отырған талабына сай жақсартуға, сауданы социалистік қоғамның еңбекшілеріне лайықты дәрежеге көтеруде болып отыр.

36,9 процент болса. 1953 жылы —45,3 процент болып отыр.

Сонымен қатар, үстіміздегі жылы товар айналымының жоспарын орындау жөнінде де айта кету қажет. Бірінші тоқсанда сауда айналымының белгіленген жоспарын орындауда мықтап артта қалушылық болды, бұл жоспар небәрі 94,9 процент қана орындалды. Үстіміздегі жылғы екінші және үшінші тоқсандарда товар айналымының жоспары орындалғанымен, бірінші тоқсандағы олжылық әлі толық толтырылған жоқ, сонымен бірге товар айналымы жөніндегі қосымша тапсырма да орындалмай келеді.

Бізге осы уақытқа дейін сауда ұйымдары жоспарды нашар орындап келе жатқан облыстар мен республикалар бар. Мысалға Свердловск қаласының сауда ұйымдарын алайық (қалалық сауда бөлімінің

азық-түлік және өнеркәсіп товарларының рыноктық қорларын 1950 жылғымен салыстырғанда оған сайын неғұрлым артыра түседі қажет деп тапты:

Ет өнімдері	2,6 есе
Барлық өнімдері	2,3 »
Мал майы	2,1 »
Өсімдік майы	2,8 »
Қант	2,4 »
Мата және аяқ киім	2 »
Тігін машиналары	5,9 »
Велосипедтер	6 »
Радиожабылғағыштар мен телевизорлар	5,3 »
Мебель	4,8 »

Бұл қаулыда азық-түлік және өнеркәсіп товарларының саудасын халықтың товарларды керексінуді ескере отырып, едәуір жақсарту мәселелері шешілген және сауданың материалдық-техникалық базасын едәуір арттыру, совет саудасын өркендету жөнінде тағы басқа маңызды шаралар қолдану белгіленген.

Сауда жөніндегі кәзіргі міндет — совет саудасын өркендету ісін мықтап алға бастырып, таяудағы екі — үш жылдың ішінде әрбір қала мен әрбір селолық ауданда халыққа барлық қажетті товарлардың үздіксіз салынып тұруын қамтамасыз ету.

Азық-түлік товарларымен сауда жасаудағы ерекше бір өзгешелік неғұрлым бағалы тамақ өнімдерін сатуды едәуір көбейту болып табылады.

1953 жылдың алғашқы жартысында 1950 жылдың алғашқы жартысымен салыстырғанда ет тұтыну Москвада 2 есе, Ленинградта 1,9 есе, Молотовта 2,2 есе, Свердловскте 1,9 есе, Челябинде 2,5 есе артты. Басқа қалаларда бұдан гөрі азырақ, сондай-ақ мықтап артып отыр.

1953 жылы мал майы 1952 жылдағыдан 108 мың тонна артық сатылады.

1953 жылы қант 1952 жылғыдан 600 мың тонна артық сатылады.

Иванов тоқымашылары (Середа тоқыма фабрикасы) 1909 жылы әрбір адамға шаққанда жылына 12,8 килограмм қант тұтыған екен, ал совет тоқымашылары 1952 жылы бүкіл ел бойынша орта есеппен алғанда 31,2 килограмм тұтынды, ал 1953 жылы бұл цифр 35 килограммнан асады. Өздеріңіз көріп отырсыздар, қант тұтыну екі еседен де көп артқан.

Айта кету керек, бізде қант әлі де болса барлық аудандарда жеткілікті емес, кейде шәкпақ қант болғанымен, шекер жоқ, немесе шекер болғанымен, шәкпақ қант жоқ деген шағым түсіп жатады.

Бұл өнеркәсіп және сауда шаруашылық басшыларының ұйымдастыру ісіндегі олжылықтар.

Жүзім шарабын тұтыну да тез өсіп келеді, бұл кәзіргі уақытта 1940 жылдағыдан 1,8 есе артып отыр. Мұның өзі халықтың сатып алу қабілеті едәуір артқандығын дәлелдейді. Шамамен шарабы да кәзір сәндіктің затынан еліміздің еңбекшілері көп алатын затқа айналды, бұл да жалпы тұрмыс жағдайының жақсартылғанын көрсетеді.

тып алушылардың тілектеріне сәйкес, тамақ өнімдерінің асортиментін ұлғайту және сапасын жақсарту жөнінде өнеркәсіп орындарына талаптар қойып, өнеркәсіпке ықпалын тигізіп отыруға тиіс.

Тамақ өнеркәсібі халық лайықты сүйсініп пайдаланатын сосиски, котлет, пельмен, шұжық және ет шала фабрикалары сыяқты азық-түлік товарларды шығаруы әлі де болса жеткіліксіз; конфеттердің қағазға оралған, ішіне жанғақ және жидек салынған жақсартылған сорттары: «Прозрачная», «Раковая шейка», «Гусиные лапки», «Лебедь», «Мишка косолапый» конфеттері жеткіліксіз шығарылды.

Азық-түлік товарлары өнеркәсібі товарларды бұзып-түйілген түрінде жақсы және өсем түрде орап өндіруді мықтап арттыруға тиіс.

Барлық магазиндерде жанама товар лейтіндердің де (мысалы, гастрономиялық магазиндерде—сіре, горчица, хрен және басқаларының) сатылуы да қамтамасыз етілген, консерві сатқанда онымен қоса арнаулы ашқыштар, пышақтар, сатылуға тиіс, шарап сатқанда — тығын ашқыштар, штопорлар және басқалары сатылуға тиіс. Бұл ұсақ-түйек нәрселер тәрізді болып көрінеді, бірақ сатып алушы үшін керектінің бәрі ұсақ нәрсе емес.

Картон пен оwoщ саудасында көп елеулі кемшіліктер бар. Бұл кемшіліктер халықты осындай өте маңызды азық-түлік өнімдерімен қанағаттанғысыз жабдықтауға апарып соғалды. Қалалар мен өнеркәсіп орталықтарына тасылатын картон пен оwoщ заңастарының жұмсалуы бір-кейкі емес. Картон пен оwoщтың дені—август—декабрь ішінде жұмсалады, ал январь—февральда картон пен оwoщ саудасында үлкен үзілістер болады. Картон және оwoщ қоймаларын салуға көңіл аудару керек және бұл кім қыс бойы, көктем бойы картон пен оwoщ саудасын үздіксіз жүргізіп отыру үшін картон пен оwoщ заңастарын жақсы сақтау керек.

Быйылғы жылы халыққа қарбыз бен қауынды сатуды едәуір ұлғайтудың шаралары істелді, мұның өзі жеміс тапшылығының едәуір дәрежеде орын толтыруға көмектесті. Быйылғы жылы екі айдың ішінде ғана орталықтанған қорлардан қалаларда 453 мың тонна қарбыз бен қауын сатылды, ал 1952 жылдың ішінде бар болғаны 234 мың тонна сатылған болатын.

Бақша шаруашылығын өркендету жөнінде жүргізіліп жатқан шаралардың нәтижелері тез арада біліне қоймайды. Сондықтан міндет—қарбыз бен қауын өндіруді ұлғайту жөніндегі қолда бар зор мүмкіншіліктерді барынша толық пайдалану, сөйтіп 1954 жылы бұл бақша дақылдарымен рынокты мол жабдықтау болып табылады. Біздің халқымыз соңғы жылдардың ішінде жақсартылған нан-бұлға тағамдарын, әсіресе сортты бидай ұнынан пісірілген нан тағамдарын көп керексінуде, ал осымен байланысты нанның жай сорттарын тұтыну едәуір кемуде. Мысалы, Москвада соғыстан бұрын бір тәулiкте орта есеппен 700—800 мың қалалық бұлға сатылатын, ал кәзір 2.300 мың сатыла-

нанның сапасы нашарлауына апарып соғады. Осы себептер бойынша тұтынудың та сапасы төмендетілген, өзін-жаншылған, товарлы түрінен айрылған нан бөрып жетеді.

Москвааның, Ленинградтың және басқа ірі қалалардың үлгісі бойынша нанды арнаулы транспортпен тасымалдауға көшу керек, бұл жұмысты 1955 жылы аяқтау керек.

Соғыстан бұрынғы дәуірмен салыстырғанда 1953 жылы көпшілік тұтынатын өнеркәсіп товарларын сату мықтап артты.

1953 жылы 1940 жылғымен салыстырғанда жүн және жібек маталарының

Халықтың керексінуді зерттеу, товарлардың сапасын арттыру үшін күресу

Жұртқа мәлім, халықтың керексінуді, оның барлық әртүрлі тұтыну талаптарын жан-жақты зерттеп отыру совет саудасының өз табиғатынан туады. Тек осы негізге ғана товар ресурстарын елдің аудандарына неғұрлым дұрыс бөлуге болады.

Саудағағы ең ірі кемшілік, совет саудасын оған әрі өркендетудің бүкіл ісіне елеулі кедергі болуға айналып кетуі мүмкін кемшілік—халықтың қандай товарларды керек ететінін зерттеуді қанағаттанғысыздығы болып табылады. Тұрасын айту керек, халықтың керексінуді сауда қызметкерлері әлі нашар зерттеп келеді, ал мұның өзі облыстарға, өлкелерге және республикаларға товарлар жеткізуді жоспарлауда елеулі қателерге әкеліп соғуға.

Горький қаласы сыяқты ірі өнеркәсіп орталығында сатып алушылардың керексінуді зерттеу тек бір магазинде ғана жүргізіледі. Қазан қаласында керексінуді зерттеу жұмысы тек қана жалғыз универсамта және қалалық өнеркәсіп товарларын сату бөлімінің екі магазиніне жүктелген. Көптеген сауда ұйымдары халықтың керексінуді зерттеуді қарточкалар мен ведомостар толтыру жұмысына ғана тіреген, олардың өзі түгелдей дерлік зерттелмейді, бүлдірікті жұмысқа аз пайдаланылады. Бас универсамта керексінуді зерттеу жөніндегі жер-жерден келіп түскен хабарларға таңдау жасалмайды, оларды қорыту, іс жүзінде пайдалану жұмысы жүргізілмейді. Оқта-текте бір болмаса, тіпті пайдаланылмайды.

Товарларды елдің аудандарына жеткізу және оларды сауда ұйымдарына табыс ету осы уақытқа дейін товар беруші орындармен «келісуден» асортимент дейтін бойынша жүргізіледі. Рынокты, әсіресе, халықтың товарлардың асортимент жөніндегі керексінуді нашар білудің салдарынан елдің аудандарына келісілген асортименттерді жіберуде елеулі қателерге жол берді. Өмір өзінің елеулі түзетулерін енгізеді, ал келісілген асортименттер айнымай қала береді. Іс жүзінде келісілген асортимент әрдайым саудаға еріксіз зорлау болып шығады.

Товар берудің қолданылып жүрген негізгі шарттары бойынша сауда ұйымдары товарларды келісілген асортимент бойынша алуға міндетті. Ол түгіл, егер сауда жасушы ұйым «келісілген» асортименттің ішінен әлдеқандай бір товарды алмай-

жесір, өсіпте төсетін пайыздар, құрғақ гипс шұғажатұрғасы және терезе әйнегі көбейтілген мөлшерде сатылады.

Быйылғы жылдан бастап халыққа жеке үйлер салу үшін дайын стандартты үйлер сату басталды. Халықтың жыйған-терген қаражаттың көбеюі бұл қаражатты қалалар мен деревняларда меншікті үйлер мен дачалар салуға пайдалануға мүмкіндік туғызды. 1954 жылдан бастап Москвада, Ленинградта және бірсыпыра басқа қалаларда үйлердің әртүрлі неғұрлым көп сату ұйымдастырылады, бұл үйлерді салуға халықтан зақаздар қабыл алынатын болады.

тып болса, оның орнына оған сол ауданда халық керек ететін басқа товарларды бермейді. Мүмкін, мұндай тәртіп өткізу базаларының жақсау қызметкерлеріне қолайлы да шығар, бірақ, бұдан сауда тек қана зиянға ұшырайды.

«Главозастыльтортиң» сауда-өткізу базалары басқарушыларының кеңесінде товарлардың дұрыс жеткізілмейтіндігін, сауда ұйымдарына товарларды зорлап өткізушілікті және халықтың керексінуді зерттеу жөніндегі жұмыстың қанағаттанғысыздығын көрсететін толып жатқан фактілер келтірілді. Осының нәтижесінде кейбір аудандарға товар жеткізу жоспарына мықтап түзету енгізілеу тура келді.

1953 жылдың ішінде өндіріліп жатқан товарлардың асортиментіне бірнеше рет түзетулер енгізілді, бірақ, бұл түзетулердің бәрін Сауда министрлігі кешігіп, ескілер мен базаларда халық көп керексінетін товарлардың қорлары тым көбейіп кеткенде барып жасалды.

Халықтың керексінуді зерттеудің кәзіргі тәртібі өте-мөте бір орталыққа негізделеді—Сауда министрлігіне тым көп материалдар, керек дөсенділер, тіпті орталықта керекі жоқ материалдар жыйнақталады. Товарлардың халық көбірек керек ететін жеке түрлерін жеткізуді келісу жөнінде жер-жерлерге көбірек право беру керек.

Қала мен деревня халқының керексінуді зерттеу көтере сауда, сол сыяқты бөлшек сауда жасайтын ұйымдар арқылы жүргізілуге тиіс. Сатып алушылардың конференцияларын өткізу, азаматтардың ұсыныстарын пайдалану, товарлардың көрмелерін ұйымдастыру, асортименттік кабинеттер ашу, баспасөз бетінде пікір айту және сол сыяқты тәжірибелер барынша қолдан отырылуға тиіс.

Халықтың керексінуді зерттеу және неғұрлым толық қанағаттандыру ісінде товарведтердің ролі мен маңызы орасан зор. Сауатты товарвед сыяқты өшкім де өнеркәсіп орындарынан алынған товарлардың асортименті мен сапасының сатып алушылардың талапмаздығы мен талаптарына үйлесетін-үйлеспейтіндігін дұрыс бағалай алмайды.

(Жалғасы бар)

Редактор Ф. МУХАМЕДЖАНОВ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕСІ: Қазақ ССР, Петропавл қаласы. Петренев көшесі, 92-үй. ТЕЛЕФОНДАР: редактор — 1-86, редактордың орынбасары — 1-59, секретариат—1-33, партия бөлімі — 0-22, ауылшаруашылық және өнеркәсіп-транспорт бөлімдері — 2-36, тілшілер бөлімі — 3-39, корректорлар бюросы — 4-39, Газет баспасы — 5-53, газет табыс етілмесе — 1-19 телефон арқылы сөйлесуге болады.